

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

دوشنبه ۲۷ نوامبر ۲۰۲۳

داکتر عبدالرحمن زمانی

انتقال صدارت رژیم خاندانی نادرشاه از

هاشم خان به شاه محمود خان (۴)

(از لابلای اسناد آرشیف انگلستان)

(پیوسته به گذشته)

اعلان انتقال صدارت به شاه محمود خان :

در اسناد محرمانه آرشیف انگلستان درین رابطه ذکر شده است « همانطوریکه پیش بینی میشد مطبوعات کابل به تاریخ پنجم ماه می اعلامیه استعفاى والا حضرت سردار محمد هاشم خان از صدارت را به نشر سپرد. اعلامیه مرکب بود از یک مکتوب ارسالی صدراعظم به پادشاه؛ یک فرمان اعلیحضرت خطاب به صدراعظم که در آن از خدمات او به کشورش به اندازه کافی قدردانی شده و پذیرفتن استعفایش؛ یک فرمان دیگر به شاه محمود خان تا صدارت عظمی را بپذیرد و اسامی افرادی را که برای کابینه خود انتخاب کرده است، ارائه دهد.

به تاریخ هفت (۷) می مطبوعات کابل تشکیل حکومت جدید را اعلام کرد و پادشاه، ظاهرشاه؛ وزیران کابینه جدید را که توسط شاه محمود خان انتخاب شده بود، تأیید کرد». (آرشیف انگلستان، مکتوب محرمانه شماره ۱۹ مؤرخ ۱۱ می ۱۹۴۶ سفارت انگلستان در کابل) گزارش یک ماه بعد سفارت انگلستان در کابل تحت عنوان اوضاع عمومی و سیاسی کشور به چهار نکته ذیل اشاره میکند:

(a) درین هفته ظاهرشاه برای ماهی گیری بازدید های بیشتری را از چک وردک انجام داد. بنظر میرسد که اعلیحضرت به این سپورت علاقه بیشتری پیدا نموده و مشتاق بدست آوردن موتر های جیب و عراده جات دیگرست که بازدید از اطراف را آسانتر سازد.

(b) والیان و حکمرانان ولایات و ولسوالی های مهم باز هم به مجالس شان پیرامون مشکلات اقتصادی ادامه داده اند.

(c) مطبوعات و رادیوی کابل راجع به امضای قرارداد سرحد روسیه و افغانستان طی گزارش مفصلی از دولتمردی ستالین و مولوتوف در حل این معضله طولانی مدت بین دو کشور سخاوتمندانه تعریف نموده است. صدراعظم و وزیر خارجه افغانستان هم با فرستادن تلگرام ها به مولوتوف و ستالین با گرمی از اقدامات حکومت روسیه درین رابطه قدردانی نشان داده اند. در عین زمان چندین تن از مامورین حکومت اظهار داشته اند که « با آمدن یک گل بهار نمی شود» و در زمینه از قضاوت [قبل از وقت] خودداری نموده تبصره میکنند که روس ها شاید نخواستند به حکومت جدید شاه محمود خان، برخلاف هاشم خان که به هراس از روسیه شهرت داشت، یک روی خوش نشان داده باشند.

(d) مامورین افغانستان دلچسپی شانرا در رابطه با امور سیاسی هند حفظ نموده و راجع به نتایج نهایی سفر هیئت کابینه انگلستان به هند سئوالات زیادی میپرسند. در مجموع آنها هنوز هم به راه حلی امیدوار هستند که به حفظ مشاورین انگلیسی در هندوستان و شمولیت هندوستان در امپراطوری انگلستان انجام یابد.» (آرشیف انگلستان، مکتوب محرمانه شماره ۲۵ مؤرخ ۲۲ جون ۱۹۴۶ سفارت انگلستان در کابل)

وفات سردار عنایت الله خان، برادر غازی امان الله خان در ایران:

حکومت خاندانی نادرشاه در دوران صدارت شاه محمود خان با وجودیکه همسرش خواهر سردار عنایت الله خان بود، به جنازه سردار عنایت الله خان اجازه نداد تا در جوار پدرش امیر حبیب الله خان در جلال آباد دفن شود. برویت اسناد آرشیف انگلستان « مطبوعات کابل از مرگ سردار عنایت الله خان، برادر امان الله خان در سن ۵۷ سالگی در تهران خبر داده اند. دولت افغانستان دستور عزای کوتاه دربار را صادر کرده و پیشنهاد کرده تا جای قبری را در نزدیکی مقبره امیردوست محمد خان در هرات فراهم کند.

سردار عنایت الله خان بعد از شورش ۱۹۲۹ - ۱۹۳۰ در تهران اقامت داشته و از طرف رژیم یحیی خیل معاش مستمری سالانه دریافت می کرد. او هرگز توسط خاندان یحیی خیل به عنوان خطری برای آنها تلقی نشده است و احتمالاً به همین دلیل است که حکومت بعد از درگذشتش با مراسم فاتحه اش موافقت کند.

شاه محمود خان و همسرش که خواهر فقید سردار عنایت الله خان است، از اعضای خانواده سلطنتی و مقامات ارشد ملکی و نظامی که مایل به ابراز همدردی بودند، در همان روز پذیرایی کردند. به

تاریخ ۱۹ ماه اگست مراسم فاتحه و یادبود آن سردار مرحوم در مسجد مجنون شاه برگزار شد و اعلیحضرت ظاهر شاه نیز در آن شرکت ورزید.» (آرشیف انگلستان، مکتوب محرمانه شماره ۳۴ مؤرخ ۲۴ اگست ۱۹۴۶ سفارت انگلستان در کابل)

در همین مکتوب سفارت انگلستان در کابل به دو خبر مهم دیگر نیز اشاره شده است:

● «ایجنت های تبلیغاتی روسیه در کابل میکوشند از اختلافات بین شاه محمود خان صدراعظم و برادر زاده اش محمد داؤد خان، وزیر حربیه، بهره برداری کنند. این ایجنت ها از دیدگاه افسران جوان اردوی افغان حمایت میکنند، که با محمد داؤد خان همفکری دارند. ادعا شده است که روس های مقیم کابل ازینکه شاه محمود خان اتباع امریکایی و انگلیسی را ترجیح میدهند، خشمگین میباشند و به همین علت آماده اند در تبلیغات شان از محمد داؤد خان حمایت کنند.

● مطبوعات کابل از انتخاب سلطان احمد خان، وزیر صحیه، به شورای ملی از کابل اطلاع داده است او همچنان از طرف اعضای شورای ملی بحیث رئیس شورا، عوض عبدالاحد خان [مایار]، انتخاب شده است. عبدالاحد خان [مایار] بیمار بوده و از مدتی بدینسو نتوانست است به وظایف رسمی اش رسیدگی کند. این تغییر شاید با تقاعد سردار محمد هاشم خان نیز ارتباط داشته باشد، چون عبدالاحد خان از سالهای زیادی رفیق صمیمی و حامی سردار هاشم خان میباشد.» (همانجا).

روزهای بلاتکلیفی سردار محمد هاشم خان، کسی که زر اندوخت، اما زکات نداد:

به گفته شادروان غبار «میتوان گفت از تمام اعضای این باند، [حاکم]، شخص محمد هاشم خان صدراعظم بیشتر رنج روحی میکشید، زیرا او محکوم بود که در داخل کشور برای "روزمبادا" ذخیره باشد. وهم برای یک دیکتاتور، زنده ماندن اعزازی با شرط مسلوب الاختیاری، در مملکتی که سالها حکم رانده بود، بدتر از هرمرگی بود. خصوصاً که او تحت تهدید کهولت و بیماریها نیز قرار داشت. از همه صعب تر که او موقف خود را در اواخر عمر، دقیقاً درک میکرد و میدانست که ملت درباره او چه میگویند و با چه دیده ئی به او و اعمالش نگاه میکنند. بعید نیست که چنین محاکمات درونی، سابق این شد که او مثل یک مجرمی در پایه دار، متوسل به دعا در نزد خدا گردد. پس این مرد کم سواد در ایام پیری و بیکاری، تازه شروع کرد بخواندن "تفسیر دری حسینی" زیرا او عربی نمیدانست و از فهم "فاتحه الکتاب" هم عاجز بود. از آن بعد، این شخص، نزد کسانی که در کابل و جلال آباد به دیدنش میرفتند، از مفاد تفسیر حسینی بصورت یک زاهد تارک دنیا، اظهار علم و اطلاع میکرد. مگر خواندن تفسیر هرگز باعث آن نشد که محمد هاشم خان از صد ها ملیون دالری که در خارج و صد ها ملیون افغانی که در داخل کشور اندوخته بود، حتی حد اقل "زکات

شرعی " آنرا " به حُکم تفسیر حسینی" به ناتوانان افغانستان بپردازد، تا آنکه منادی مرگ در رسید
و او با تن عریان در خاک نمناک بخت و فصلی داغدار از اعمال خود در تاریخ افغانستان
بگذاشت...». (میر غلام محمدغبار، افغانسان در مسیر تاریخ، جلد دوم، ص ۲۱۳).

(پایان)